

УДК 343.34

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i3\(28\).358](https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i3(28).358)**В. С. Жогов***ад'юнкта кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення
Одеського державного університету внутрішніх справ***ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ КОМП'ЮТЕРНИЙ (ЦИФРОВІЙ) КОНТРАФАКТНИЙ ПРОДУКЦІЇ**

За даними Міжнародної федерації фонографічної індустрії, кожен третій запис є контрафактним, а обсяг щорічного продажу піратської продукції на початку XXI століття оцінюється в 4–5 млрд доларів [1].

Обсяг світової пісенної індустрії становить 6,5 трлн доларів, що приблизно в 5 разів більше всього обсягу продажу військової промисловості.

За оцінками експертів, обсяг світової торгівлі контрафактною продукцією оцінюється в 630 млрд доларів, тобто 6–7% загального товарообігу. Ринок контрафактних CD і DVD – близько 5 млрд доларів [2].

Міжнародний альянс інтелектуальної власності поставив Україну першою в списку 58 країн із низькими стандартами охорони інтелектуальної власності. Зокрема, це стосується аудіовізуальної продукції, програмного забезпечення, фармацевтичних препаратів. За даними Українського центру економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова, 70 відсотків населення України купує підроблену аудіо-, відеопродукцію, марковану загальновідомими товарними знаками. Лише п'ята частина населення її ніколи не купує.

Україна, на жаль, часто фігурує як країна вільного копіювання. За даними Асоціації виробників програмного забезпечення (англ. Business Software Alliance), опублікованими в щорічному звіті «Глобальне дослідження піратства за 2017 рік», рівень кіберпіратства в Україні в 2017 році склав 80%. Водночас ціна за неліцензійне програмне забезпечення досягла 108 млн доларів [3].

Проблема організації протидії наслідкам виробництва, розповсюдження та обігу контрафактних примірників комп'ютерного (цифрового) програмного забезпечення і програмних продуктів (комп'ютерного контрафакту) досить складна і багатогранна.

Проаналізовано роботи вітчизняних і зарубіжних учених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції, теорії державного управління, адміністративного права та процесу, цивільного права, які займалися проблемою розповсюдження комп'ютерної (цифрової) контрафактної продукції. Особливо слід підкреслити внесок у розробку даної проблеми таких провідних вчених, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, А.І. Берлач, В.В. Белов, Є.П. Гаврилов, Г.М. Денисов, О.Ф. Долженков, Д.П. Калайнов, А.А. Коваленко,

В.В. Конопльов, В.А. Некрасов, Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, В.П. Петкова, В.М. Плішкін, М.Б. Саакян, А.П. Сергеев, Г.М. Спирін, Р.П. Томма, А.Г. Хабібুলін, Р.Б. Шишка та ін.

Окремі питання щодо протидії даним явищам відображені у дослідженнях О.М. Головкової, Н.П. Дригваль, І.Г. Запорожець, Г.В. Корчевного, І.С. Кравченко, О.М. Тропіної та ін.

З метою подальшого вдосконалення правової основи загальнонаціональної системи захисту споживчого ринку від комп'ютерної контрафактної продукції, припинення її нелегального обігу необхідно провести аналіз ситуації та запропонувати комплекс заходів, спрямованих на конкретизацію законодавчих вимог в даній сфері, оскільки суть організації протидії полягає в захисті комп'ютерної інтелектуальної власності, що передбачає створення дієвої законодавчо-правової бази для переслідування виробників контрафактної продукції та організаційне забезпечення протидії.

Відповідно до Митного кодексу України контрафактними є товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що охороняються відповідно до закону [4].

Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми – це примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися [5].

Порушенням прав інтелектуальної власності визнається незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт

права інтелектуальної власності, що охороняється законом [6].

Попри те, що в даний час досить широко використовуються терміни «комп'ютерний контрафакт» і «комп'ютерне піратство», будь-якого законодавчого їх визначення досі не існує.

Можна вважати, що вперше термін «піратство» щодо інтелектуальної власності, що подається в електронному вигляді, був використаний в Конвенції про заснування Європейської асоціації вільної торгівлі, прийнятій в Стокгольмі 04.01.1960 року та змінений в м Вадуці 21.06.2001 року, де в статті 19 глави VII «Захист інтелектуальної власності» сказано таке: «Государства-члены предоставляют и гарантируют адекватную и эффективную защиту прав интеллектуальной собственности и обеспечивают принудительное исполнение этих прав и защиту их от нарушения, контрафакции и пиратства в соответствии с положениями настоящей статьи, приложением J и международными соглашениями, упомянутыми в них» [7].

У міжнародно-правовому відношенні піратство (морський розбій) як вид кримінальної діяльності визначається Конвенцією ООН з морського права 1982 року як будь-які з перерахованих нижче дій:

а) любой неправомерный акт насилия, задержания или любой грабеж, совершаемый с личными целями экипажем или пассажирами какого-либо частновладельческого судна или частновладельческого летательного аппарата и направленный:

– в открытом море против другого судна или летательного аппарата или против лиц или имущества, находящихся на их борту;

– против какого-либо судна или летательного аппарата, лиц или имущества в месте вне юрисдикции какого бы то ни было государства;

б) любой акт добровольного участия в использовании какого-либо судна или летательного аппарата, совершенный со знанием обстоятельств, в силу которых судно или летательный аппарат являлись пиратским судном или летательным аппаратом;

с) любое деяние, являющееся подстрекательством или сознательным содействием совершению действия, предусматриваемого в подпункте "а" или "б" [8].

Піратство виникло багато століть тому на світанку цивілізації, коли люди, тільки навчившись робити примітивні човни і судна, стали використовувати їх для набігів і грабунку.

Відродження, а також становлення і розвіт піратства зовсім в іншому контексті і на принципово іншій основі настали в останній чверті ХХ століття у зв'язку з розвитком комп'ютерної техніки та інформаційних технологій. Головний його об'єкт – це комп'ютерне (цифрове) програмне забезпечення (далі – ПЗ) та програмні продукти (далі – ПП). Організовані злочинні групи та спіль-

ноти, які контролюють виробництво та розповсюдження піратських програм, піратських аудіо- та відеозаписів за допомогою високотехнологічного обладнання, організують зламвання ліцензійного програмного забезпечення, літературних, музичних та відеотворів, представлених в цифровій формі, тиражують і розповсюджують їх за більш низьким цінами (або навіть безкоштовно), ніж у законних правовласників та виробників.

Охорона інтелектуальної власності у сфері музичного виконання є одним з найбільш поширених та складних питань правового регулювання суміжних прав. Технічний прогрес, пов'язаний з розвитком цифрових технологій, призвів до масового виробництва і незаконної торгівлі піратською аудіопродукцією.

З комп'ютерним контрафактом в наш час борються на всіх фронтах. У протидію включена Національна поліція України, інші правоохоронні структури, митні служби, громадські організації, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства тощо. Способів протидії комп'ютерному контрафакту можна назвати безліч. Це вже цілком звичні перевірки, наглядові заходи, цілеспрямований вплив на загальну думку з боку засобів масової інформації, спеціалізованих видань компаній-виробників і компаній-розповсюджувачів ліцензійного софту.

В останні роки правоохоронними органами приділено більше уваги розробці профілактичних заходів, спрямованих на попередження і припинення протиправної поведінки окремих громадян, організацій, підприємств, фірм.

Є достатня кількість публікацій, статей, сайтів, на яких розміщені відомості про перекриття каналів виробництва та розповсюдження комп'ютерного (цифрового) контрафакту, а також способи протидії цьому явищу. Нижченаведені повідомлення з вебресурсів стали звичними для громадян України:

– «Кіберполіція викрила чоловіка, який втручався в бази даних державних установ <...> Крім того, чоловік реалізовував, встановлював та обслуговував програмне забезпечення бухгалтерських та облікових систем, яке входить до санкційного списку <...>» [9];

– «Кіберполіція оголосила спецоперацію «Пірати» <...> Українська кіберполіція розпочала спецоперацію «Пірати» для протидії порушенням у сфері авторського права <...>» [10];

– «Поліція в Дніпрі взялася за кабельних провайдерів через піратство <...> Поліція Дніпра повідомляє про припинення роботи деяких провайдерів кабельного телебачення, які поширювали піратський контент <...>» [11];

– «Кіберполіція припинила діяльність низки піратських онлайн-кінотеатрів <...> Піратські ресурси діяли протягом останніх кількох років

та завдали збитків правовласникам майже на 10 мільйонів гривень <...>» [12];

– «Кіберполіція цьогоріч закрила 100 піратських онлайн-кінотеатрів <...> Адміністраторів цих ресурсів було викрито на території Львівської та Закарпатської областей, а також в м. Києві <...>» [13];

– «Бізнес із наслідками. Через піратство в Україні закрили понад 30 онлайн-кінотеатрів <...> Кіберполіція відкрила майже 20 кримінальних справ <...>» [14];

– «Кіберполіція почала полювання на користувачів піратського контенту <...> Такий зарібок може стартувати від 500 доларів в місяць з одного сайту. При цьому немає гарантії того, що цей ресурс не несе в собі шкідливого програмного забезпечення <...>» [15];

– «Що може зупинити цифрове піратство в Україні? <...> Щоб зменшити рівень піратства, свій вклад могла зробити і держава, як вважає Левандовський. Це стосується не так насильницького контролю, як пільг для тих, хто хоче купити ліцензійне <...>» [16];

– «Поліція запустила кампанію з обізнаності про кібербезпеку <...> У Києві у середу відбулася презентація соціальної кампанії від кіберполіції щодо обізнаності про кібербезпеку <...>» [17].

Перелік подібних цитат можна продовжувати майже до безкінечності. Який же результат? Порівняємо вищенаведені дві цифри. Щорічний обсяг світової пісенної індустрії становить 6,5 трлн доларів, а щорічні збитки від поширення піратського контенту – 4,5 млрд. Цифри нагтовхують на певні висновки. Зокрема, нині виробництво комп'ютерної (цифрової) контрафактної продукції – це цілком організований, але від цього не менш незаконний бізнес.

В Україні, як і в усьому світі, комп'ютерне піратство прийняло стійкі організовані риси, а саме:

– налагоджені нелегальні канали швидкого отримання примірників нових програмних продуктів, аудіо- та відеопродукції на сучасних носіях інформації;

– розроблені методики їх зламування в тих випадках, коли вони захищені програмними засобами або ключами апаратного захисту;

– організовані підпільні технологічні лінії з тиражування контрафактних примірників носіїв інформації для персональних комп'ютерів;

– встановлені підпільні зв'язки з легальними виробниками або постачальниками комп'ютерних програмних носіїв;

– оформлені договірні відносини з виготовлення великих партій контрафактного програмного забезпечення та виробництва додаткових (офіційно неврахованих) тиражів легальної продукції без відома правовласників;

– створені і діють оптові та роздрібні збутові торгові мережі.

Специфіка української ситуації полягає в тому, що існує стихійна форма піратства. Зареєстровані ж злочини в сфері високих технологій в галузі програмних продуктів становлять поки менше одного відсотка від загальної маси економічних злочинів. На думку експертів, реально виявляється від 1% до 10% таких злочинів.

Крім кримінальної, існує інша форма піратського бізнесу, так звана цивілізована, за якої цілком легальні комерційні структури одночасно торгують як ліцензійним, так й контрафактним програмним продуктом. В цьому випадку у компаній-виробників і фірм-розповсюджувачів обов'язково присутня офіційна вивіска, існує легальний офіс і банківський рахунок, вони виплачують державі певні податки, але все це тільки допомагає піратським структурам виглядати респектабельно і законно. Суті ж це не змінює, адже відбувається поширення нелегального програмного забезпечення.

Міжнародний інформаційний мовник США «Голос Америки» провів онлайн-опитування українців з приводу того, чи потрібно закривати вебсайти, які поширюють піратську продукцію. За результатами опитування було встановлено, що більшість із майже 900 учасників (72 відсотки) висловились проти закриття таких сайтів. «Українські умови особливі» – один із найпоширеніших коментарів прихильників безплатного доступу до об'єктів інтелектуальної власності [18].

Тим часом Управління інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO) оприлюднило дослідження, в якому опитало молодих людей віком 15–24 р. з 28 країн Європейського Союзу, чи споживали вони піратський контент за останні 12 місяців. Було виявлено, що 51% європейців, що належать до покоління Z, жодного разу не використовували зазначений контент. Попри це, третина вказала, що користується контентом, розміщеним з порушенням права інтелектуальної власності, регулярно.

Основним фактором впливу залишається висока ціна за легальність (це зазначили 56% опитаних). Інші найбільш поширені чинники, що змушують обирати нелегальне – це наявність потрібного контенту лише на піратському ресурсі, відсутність там реєстрації і те, що піратські сайти легко знайти в мережі «Інтернет».

Однак більшість опитаних вказала, що є важелі впливу, які можуть відвернути їх від піратства. Серед них – можливість споживати легальний контент за більш доступною ціною, вищий ризик покарання, негативний споживацький досвід. Також 20% молодих людей назвали фактором впливу на їхню поведінку краще розуміння шкоди, яку вони чинять, порушуючи права інтелектуальної власності.

Думки молодих українців щодо цього збігаються з європейцями. За даними дослідження

“Gemius”, проведеного у 2019 році за замовленням антипіратської ініціативи «Чисте небо», українці також називають ціну за легальний контент основним критерієм вибору між піратським та легальним контентом. 46% вказали, що при розумній вартості вони готові відмовитися від краденого контенту. 25% зазначили, що інформування користувачів про правила розміщення і користування контентом в мережі «Інтернет» допоможе в боротьбі з цим злочином [19].

Нині Україна цілком обґрунтовано належить до тих країн, де становище у сфері охорони і захисту прав комп'ютерної інтелектуальної власності на програмні продукти характеризується як дуже тривожне. Широкий асортимент програмного забезпечення для комп'ютерної техніки тиражується та розповсюджується з грубим порушенням прав їх творців і правовласників.

Проведений нами аналіз робіт вчених, що займаються питаннями економічної теорії, захисту інтелектуальної власності з точки зору захисту комп'ютерної (цифрової) інформації, теорії та практики судової комп'ютерно-технічної експертизи, організації правоохоронної діяльності, дозволяє сформулювати перелік основних причин виникнення та існування комп'ютерного піратства в Україні в сучасних економічних та соціальних умовах. До цих причин належать такі:

- економічна та організаційно-правова особливість інтелектуальної власності;
- економічна вигода виробництва контрафактної продукції;
- можливість залучення для виробництва контрафактної продукції осіб, які не мають спеціальної підготовки і освіти;
- висока латентність даного виду злочинної діяльності;
- недостатня вивченість даного питання;
- недооцінка важливості боротьби з контрафактною діяльністю з боку державних структур та органів виконавчої влади всіх рівнів;
- невідповідність рівня покарання скоєному діянню.

Провівши аналіз наукових досягнень теорії адміністративного, інформаційного, цивільного, кримінального та інших галузей права, використовуючи метод порівняльно-правового аналізу, результати досліджень вчених з проблем уявлення інформації в цифровому форматі, а також офіційні статистичні відомості щодо контрафактної діяльності, зауважимо, що важко визначити рівнозначний комп'ютерному піратству вид незаконної діяльності, де прибуток був би настільки гарантовано стабільним і високим, а ризик виявлення осіб, причетних до цієї злочинної діяльності, їх затримання і судового переслідування – настільки малим.

Актуальним завданням, яке ще не має вирішення, є визначення правової кваліфікації та

техніко-криміналістичної оцінки характеристик комп'ютерного контрафактного програмного продукту, оскільки спектр комп'ютерного (цифрового) контрафактного програмного забезпечення та програмного продукту має чітко виражену тенденцію до розширення за рахунок як вдосконалення апаратної складової персонального комп'ютера (hardware), так і регулярного оновлення програмного забезпечення (software). Як hardware, так і software широко застосовується у вчиненні протиправних діянь, оскільки існує недостатній рівень правового регулювання в даній сфері.

Організаційно-правові проблеми діяльності правоохоронних органів в аспекті протидії виробництву комп'ютерного (цифрового) контрафакту та відсутність апробованих методик дослідження зазначених об'єктів свідчать про актуальність і необхідність продовження роботи в цьому напрямі.

У науковій літературі слушно наголошується на тому, що законодавче визначення поняття «комп'ютерна програма» недаремно піддане критиці фахівцями у цій сфері, оскільки у ньому зазначено більше ознак, ніж у технічному визначенні, що вживається на практиці. Визначення є досить складним, оскільки містить багато технічних характеристик, які є не повною мірою зрозумілими для пересічної особи, в тому числі і для суду, який розглядає спір [20].

Крім цього, на нашу думку, термін «комп'ютерна програма» є досить застарілим, оскільки звужує коло функціонування даної категорії, що є особливо недоречно в контексті сучасного широкого кола сфер застосування так званих комп'ютерних програм.

Ми пропонуємо у статті 1 «Визначення термінів» Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-XII замінити термін «комп'ютерна програма» на термін «програмне забезпечення (програмний продукт)». Цю статтю ми пропонуємо викласти в такій редакції: «Програмне забезпечення (програмний продукт) – це об'єктивна форма подання сукупності підготовчих матеріалів, відомостей, даних і команд, призначених для функціонування комп'ютерних (цифрових) пристроїв з метою отримання певного інформаційного, обчислювального або графічного результату».

Крім цього, на наш погляд, необхідне введення дефініції комп'ютерної (цифрової) інтелектуальної власності, під якою пропонується розуміти результати інтелектуальної діяльності, твори літератури, мистецтва і науки, книги, відеопрोगрами, звукозаписи, програмне забезпечення для комп'ютерних (цифрових) пристроїв і бази даних, які розроблені, виконані і впроваджені з використанням комп'ютерної техніки та реалізовані на пристроях зберігання інформації (HDD, SSD, CD, DVD-диски, дискети тощо).

Отже, сучасне комп'ютерне піратство – це нелегальне копіювання комп'ютерного (цифрового) програмного забезпечення або програмних продуктів без ліцензійних відрахувань на користь виробників або продаж неврахованого тиражу випущеного комп'ютерного (цифрового) програмного забезпечення або програмних продуктів без сплати податків. Комп'ютерне піратство тягне за собою вельми відчутні збитки легальних виробників, робить нерентабельними нові програмні розробки, залучає громадян, які купили (безкоштовно завантажили) нелегальні копії, в неправові відносини, що тягнуть за собою передбачену законодавством відповідальність.

Остаточне вирішення проблеми організаційно-правової та техніко-криміналістичної кваліфікації контрафактного програмного забезпечення нерозривно пов'язане з розробкою методики визначення контрафактності виробленого і розповсюдженого програмного забезпечення. Розробка узгоджених критеріїв віднесення об'єктів до категорії «контрафактна діяльність (контрафакція)» дозволить об'єктивно обґрунтовувати способи та методи протидії виробництву подібної продукції, формувати критерії категоричних висновків при віднесенні досліджуваних об'єктів до подібної категорії.

Необхідно відзначити, що з 2018 року в Україні діє урядова Рада з питань інтелектуальної власності відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 року № 90.

Згідно з цією постановою завданнями Ради є координація роботи державних органів виконавчої влади, правоохоронних структур, судової системи, громадських об'єднань та галузевих асоціацій, наукових кіл, а також правовласників об'єктів права інтелектуальної власності задля подолання проблемних питань, пов'язаних із посиленням захисту прав інтелектуальної власності, інтегрування України у міжнародний та європейський інтелектуальний простір, стимулювання винахідницької діяльності, комерціалізації результатів інтелектуальної та творчої діяльності в Україні [21].

Серед важливих завдань діяльності Ради – сприяння ліквідації загроз, пов'язаних із входженням України до Списку 301 в контексті «Спеціальної доповіді 301» Офісу Торговельного представника США щодо стану захисту прав інтелектуальної власності, в якому Україна представлена з 1997 року. У 2001-му, будучи найбільшим ринком контрафактної CD-продукції в Східній Європі, вона отримала статус “Priority Foreign Country”, а разом з ним і економічні санкції щодо деяких груп товарів та скасування пільгових умов імпорту в США.

У 2006-му статус пріоритетної країни зняли, щоб повернути в 2013-му. Крім того, в 2013 році в списку “Priority foreign country” перебувала

тільки одна країна – Україна. Були озвучені три такі претензії: недостатня урегульованість діяльності організацій колективного управління авторськими і суміжними правами, масштабне використання неліцензійного ПЗ в органах державної влади і шокуюче інтернет-піратство.

Нашій країні погрожували знову ввести санкції, але не ввели, оскільки в 2014 році в країні і так впала економіка. У 2015 році статус покращився до “Priority watch list”. Однак рішення не базувалося на змінах всередині самої країни, це був лише політичний жест доброї волі США [22].

Оцінивши стан чинного законодавства з протидії виробництву та обігу комп'ютерної (цифрової) контрафактної діяльності та практики його застосування, ми пропонуємо комплекс негайних заходів законодавчого та організаційного характеру, спрямованих на протидію виробництву і розповсюдженню контрафактних примірників цієї продукції.

У галузі законодавчо-правового регулювання з метою подальшого вдосконалення правової основи загальнонаціональної системи захисту споживчого ринку від комп'ютерної контрафактної продукції, припинення її нелегального обігу необхідно здійснити комплекс таких заходів, спрямованих на конкретизацію законодавчих вимог в даній сфері:

– внести доповнення в санкцію ст. 51² КУпАП, передбачивши ліквідацію юридичної особи або припинення статусу фізичної особи-підприємця та збільшивши розмір адміністративного штрафу, оскільки наявний розмір штрафу та конфіскація незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення, не відповідає сучасному ступеню суспільної небезпеки вчиненого адміністративного правопорушення;

– внести зміни в ст. ст. 51² КУпАП, додавши ч.2, яку викласти у такій редакції:

«Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та довічну заборону права на заняття підприємницькою діяльністю»;

– розробити і нормативно закріпити уніфікований перелік документів, які повинен мати продавець під час продажу аудіо-, відеопродукції, баз даних і програм для комп'ютерної техніки, які підтверджують перебування цієї продукції в законному обігу.

У сфері організаційного забезпечення з метою забезпечення комплексного вирішення проблеми попередження правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності на комп'ютерну (цифро-

ву) програмну продукцію необхідно вжити таких заходів:

– зміцнити взаємодію органів державної влади, уповноважених в даній сфері, з контролюючими та правоохоронними органами у формі вертикально інтегрованих координаційних комісій, міжвідомчих рад як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях;

– розширити практику залучення громадян, громадських об'єднань та інших недержавних формувань (організації промисловців і підприємців, торгово-промислові палати, асоціації виробників певних товарів) в протидію обігу комп'ютерної контрафактної продукції спільно з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами;

– розширити практику висвітлення в ЗМІ позитивних результатів протидії правоохоронних органів даним видам правопорушень, заподіяння економічної шкоди легальному ринку споживчих товарів та послуг від контрафактної діяльності, а також публікації літературних, художніх та інших матеріалів, які формують негативне ставлення громадськості до комп'ютерної контрафактної продукції та її обігу;

– організувати систему заходів з вивчення зарубіжного досвіду боротьби з правопорушеннями в даній сфері, в тому числі й за рахунок видання найбільш значущих монографій та інших досліджень, публікації тематичних дайджестів (за групами товарів, секторами ринку);

– ширше використовувати найбільш значущі результати діяльності правоохоронних органів в освітньому процесі ЗВО МВС України (внесення змін до робочих навчальних програм низки навчальних дисциплін, введення спеціального міждисциплінарного навчального курсу).

Реалізація запропонованого комплексу заходів дозволить вирішити такі конкретні завдання:

– з урахуванням сучасного стану організації правоохоронної діяльності, інформаційного права та судової комп'ютерно-технічної експертизи, досягнень науки і техніки сформулювати концептуальні основи єдиної оцінки протидії виробництву комп'ютерної контрафактної продукції в Україні;

– розробити класифікацію комп'ютерних контрафактних продуктів за способом виробництва, видами поширення, можливостями протидії;

– провести організаційно-правовий аналіз причин існування виробництва комп'ютерної контрафактної продукції та значущості позитивних і негативних випадків стосовно доказування під час судових спорів стосовно об'єктів програмного забезпечення;

– розробити науково обґрунтовану систему формування висновків при виробництві комп'ютерно-технічних експертиз контрафактного комп'ютерного програмного забезпечення;

– розробити концептуальне наукове положення теорії ідентифікації програмного забезпечення за способами виробництва та видами поширення;

– провести порівняльний аналіз програмних продуктів, вироблених легальним та контрафактним способом, визначити основні напрями ідентифікації програмного забезпечення;

– дослідити основні проблеми застосування комп'ютерних технологій при розслідуванні злочинів, пов'язаних з виробництвом комп'ютерної контрафактної продукції;

– розробити методики визначення контрафактності програмних продуктів при збиранні доказів.

Література

1. Інтелектуальна власність / А. Валюх, С. Гвожджевіч. Варшава : Міжнародний інститут інновацій «Освіта – наука – розвиток», 2016. 182 с.

2. Ляшенко Г. Як побороти піратів. Американці продовжують розігрувати карту піратства на переговорах про вступ Росії до СОТ. *Человек: преступление и наказание*. 2008. № 1 (60). С. 11.

3. Дослідження: 80% всього ПЗ в Україні – неліцензійне : проєкт «Української правди» «Економічна правда». URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/09/19/640732/>.

4. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

7. Про заснування Європейської асоціації вільної торгівлі : Конвенція ООН від 21 червня 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_688.

8. З морського права : Конвенція ООН від 03 червня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057.

9. Кіберполіція викрила чоловіка, який втручався в бази даних державних установ. *Новини Хмельницький* : портал новин. URL: <https://newskm.net/news/kiberpolitsiia-vykryla-cholovika-iyakuj-vtruchavsia-v-bazy-danykh-derzhavnykh-ustanov/>.

10. Кіберполіція оголосила спецоперацію «Пірати» : портал новин «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/8/7211600/>.

11. Поліція в Дніпрі взялася за кабельних провайдерів через піратство : портал новин «Телекритика». URL: <https://telekritika.ua/uk/news/policija-v-dneprevzjalas-za-kabelnyh-provajderov-iz-za-piratstva/>.

12. Кіберполіція припинила діяльність ряду піратських онлайн-кінотеатрів : офіційний вебпортал Кіберполіції України. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/kiberpoliczija-prupnyla-diyalnist-ryadupiratskyx-onlajn-kinoteatriv-4668/>.

13. Кіберполіція цьогоріч «закрила» 100 піратських онлайн-кінотеатрів : *мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ»*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2676563-kiberpolicia-cogoric-zakrila-100-piratskih-onlajnkinoatriv.html>.

14. Бізнес із наслідками. через піратство в Україні закрили понад 30 онлайн-кінотеатрів : портал

новин «ТСН». URL: <https://tsn.ua/ukrayina/biznes-iz-naslidkami-cherez-piratstvo-v-ukrayini-zakrili-podad-30-onlayn-kinoteatriv-1394253.html>.

15. Кіберполіція почала полювання на користувачів піратського контенту: портал новин «ZN.UA». URL: <https://dt.ua/UKRAINE/kiberpoliciya-pochala-polyuvannya-na-koristuvachiv-piratskogo-kontentu-307969.html>.

16. Що може зупинити цифрове піратство в Україні? : служба Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода (РВЄ/РС). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24906184.html>.

17. Поліція запустила кампанію з обізнаності про кібербезпеку : *мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ»*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2654725-policiya-zapustila-kampaniu-z-obiznanosti-pro-kiberbezpeku.html>.

18. Опитування Голосу Америки: Більшість українців хоче, щоб піратський контент лишався недоступним : *Міжнародний інформаційний мовник США «Голос Америки»*. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/topic-internet-02-06-2012-138782029/247366.html>.

19. Половина молоді покоління Z у Європі відмовляється від піратського контенту – опитування : *неприбуткова незалежна організація «Громадське телебачення»*. URL: <https://hromadske.ua/posts/polovina-molodi-pokolinnya-z-u-yevropi-vidmovlyayetsya-vid-piratskogo-kontentu-opituvannya>.

20. Яворська О.С. Інтелектуальне право України : підручник. Тернопіль : Підручники і посібники. 2016. 608 с.

21. Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності : Постанова КМУ від 07 лютого 2018 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF>.

22. Нарушение авторских прав: как и почему Украина попадает в «список 301» : *щоденне онлайн-видання «REALIST.ONLINE»*. URL: <https://realist.online/article/narushenie-avtorskih-prav-kak-i-pochemu-ukraina-popadaet-v-spisok-301>.

Анотація

Жогов В. С. Організація протидії комп'ютерній (цифровій) контрафактній продукції. – Стаття.

За даними Міжнародної федерації фонографічної індустрії, кожен третій запис є контрафактним, а обсяги продажів піратської музичної продукції на початку XXI століття у близько 25 країнах перевищують легальний ринок і складають близько 4 500 000 000 доларів.

Обсяг світової пісенної індустрії склав 6 500 000 000 000 доларів, що приблизно в 5 разів більше всього обсягу продажів військової промисловості.

За оцінками експертів, обсяг світової торгівлі контрафактною продукцією оцінюється в 630 млрд доларів (6–7% загального товарообігу). Ринок контрафактних CD і DVD становить близько 5 млрд доларів.

Міжнародний альянс інтелектуальної власності поставив Україну першою в списку 58 країн з низькими стандартами охорони інтелектуальної власності. За даними Українського центру економічних і політичних досліджень імені Разумкова, 70 відсотків населення України купує підроблену аудіо-, відеопродукцію, марковану загальновідомими товарними знаками. Лише п'ята частина населення її ніколи не купує.

За даними Асоціації виробників програмного забезпечення, опублікованими в щорічному звіті «Глобальне дослідження піратства за 2017 рік», рівень кіберпіратства в Україні в 2017 році склав 80%. Водночас ціна за неліцензійне програмне забезпечення досягла 108 млн доларів.

Проблема організації протидії наслідкам виробництва, поширення і обігу контрафактних примірників комп'ютерного (цифрового) програмного забезпечення і програмних продуктів (комп'ютерного контрафакту) досить складна і багатогранна.

Стаття присвячена захисту комп'ютерної (цифрової) інтелектуальної власності в контексті законодавчо-правових і організаційних заходів протидії. На основі аналізу наукових публікацій у сфері економіки, комп'ютерних технологій, охорони авторських і суміжних прав запропоновані заходи законодавчо-правового регулювання, а також організаційні заходи, які дозволять зміцнити взаємодію державних органів влади з контролюючими та правоохоронними органами як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні.

Ключові слова: комп'ютерний контрафакт, інтелектуальна власність, піратство, кіберполіція, відповідальність, програмне забезпечення.

Summary

Zhogov V. S. Organization of counteraction to computer (digital) counterfeit products. – Article.

According to the International Federation of the Phonographic Industry, one in three records is counterfeit and sales of pirated music products in the early 21st century exceed at least \$ 25 billion in the legal market, in at least 25 countries.

The world song industry was \$ 6.5 trillion, which is about 5 times the total sales of the military industry.

Experts estimate that world trade in counterfeit goods is estimated at \$ 630 billion, or 6–7% of total trade. The market for counterfeit CDs and DVDs is about \$ 5 billion.

The International Intellectual Property Alliance ranked Ukraine first in the list of 58 countries with low intellectual property standards. According to the Razumkov Center for Economic and Political Studies, 70 percent of Ukraine's population buys counterfeit audio and video products branded with well-known trademarks. Only a fifth of the population ever buys it.

According to the Association of Software Manufacturers, the level of cyber-piracy in Ukraine in 2017 was 80% in the annual report "Global Piracy Study for 2017". At the same time, the price for unlicensed software reached \$ 108 million.

The problem of counteracting the effects of the production, distribution and circulation of counterfeit copies of computer (digital) software and software (computer counterfeit) is quite complex and multifaceted.

The article deals with the protection of computer (digital) intellectual property in the context of legal and organizational counter-measures. Based on the analysis of scientific publications in the field of economics, computer technologies, copyright and related rights protection, legislative measures are proposed, a list of organizational measures that will strengthen the interaction of state authorities with the controlling and law enforcement agencies both at the national and regional level.

Key words: computer counterfeit, intellectual property, piracy, cyber police, liability, software.